

<https://doi.org/10.52256/2710-3560.98.2024.98.07>
УДК 371.2 (09)

Олександра Дубасенюк,
доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри
професійно-педагогічної, спеціальної освіти,
андрагогіки та управління,
Житомирський державний університет імені Івана Франка, м. Житомир
ORCID ID 0000-0002-9447-4527
dubasenyuk@ukr.net

Олександр Вознюк,
доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри
англійської мови з методиками викладання
у дошкільній та початковій освіті,
Житомирський державний університет імені Івана Франка, м. Житомир
ORCID ID 0000-0002-4458-2386
alexvoz@ukr.net

МЕТОДОЛОГІЯ ВПРОВАДЖЕННЯ АКМЕОЛОГІЧНОЇ КОНЦЕПЦІЇ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ МАЙБУТНЬОГО ПЕДАГОГА З ОРІЄНТАЦІЄЮ НА ДУХОВНЕ Й МОРАЛЬНЕ ТА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНЕ ЗРОСТАННЯ ОСОБИСТОСТІ

У дослідженні обґрунтовано важливість методології акмеологічного підходу у професійній підготовці педагога в контексті духовно-морального та інтелектуального зростання особистості. Розглянуто загальнометодологічні та конкретні принципи акмеології. Проаналізовано акмеологічну концепцію професійного розвитку майбутніх учителів та особливості продуктивного акмеологічного середовища в Житомирському державному університеті імені Івана Франка, в якому заохочувалася активність, ініціатива, самостійність, інноваційний пошук, прагнення до успіху як викладачів, так і студентів. У процесі дослідження було розроблено акмеологічні моделі (праксеологічну, культурологічну, аксіологічну, комунікативну, рефлексивну) сучасного педагога, проаналізовано їх сутнісні особливості. Проведено дослідження освіти здобувачів щодо рівня розвитку їх продуктивності відповідно до показників виділених акмеомоделей. Простежено і підтверджено взаємозв'язок ціннісного й акмеологічного підходів до проблеми формування системи цінностей особистості залежно від рівня продуктивності здобувачів освіти.

Таким чином, реалізація акмеологічного підходу засвідчує його ефективність і необхідність щодо підвищення рівня професійної підготовки майбутніх учителів з орієнтацією на духовно-моральне і інтелектуальне зростання та найвищі освітні стандарти. Перспективні напрями акмеології професійної освіти пов'язані з методологією моделювання вищих рівнів продуктивності колективної, групової та індивідуальної діяльності: розробка акмецільових стратегій самореалізації особистості впродовж життя, подальше опанування інноваційних продуктивних стратегій розвитку акмепотенціалу майбутніх учителів.

Ключові слова: методологія педагогічних досліджень, акмеологічна концепція, акмеомоделі, акмеологічне середовище, професійний розвиток, майбутній педагог, духовно-моральне зростання особистості, інтелектуальне зростання особистості.

Oleksandra Dubaseniuk, Oleksander Voznyuk. Methodology of implementation of acmeological concept of professional development of the future teacher with orientation on spiritual, moral and intellectual personal growth

The research substantiates the importance of the methodology of the acmeological approach in the professional training of the teacher in the context of spiritual, moral and intellectual growth of the

individual. General methodological and specific principles of acmeology are considered. The acmeological concept of professional development of future teachers and the features of a productive acmeological environment at Zhytomyr Ivan Franko State University were analyzed, an environment in which activity, initiative, independence, innovative search, and the desire for success of both teachers and students were encouraged. In the process of research, acmeological models were developed (praxeological, cultural, axiological, communicative, reflexive) of a modern teacher, their essential features are analyzed. A study of education seekers was conducted regarding the level of development of their productivity in accordance with the indicators of selected acme models. The interrelationship of value and acmeological approaches to the problem of forming a system of personal values depending on the level of productivity of education seekers was traced and confirmed.

Thus, the implementation of the acmeological approach proves its effectiveness and the need to raise the level of professional training of future teachers with a focus on spiritual, moral and intellectual growth and the highest educational standards. The promising directions of acmeology of professional education are related to the methodology of modeling higher levels of productivity of collective, group and individual activities: development of acme-aiming strategies of self-realization of the personality throughout life, further mastering of innovative productive strategies for the development of acme potential of future teachers.

Key words: *pedagogical research methodology, acmeological concept, acmemodels, acmeological environment, professional development, future teacher, spiritual and moral growth of the individual, intellectual growth of the individual.*

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. В умовах освітніх трансформацій велике значення набуває методологія педагогічних досліджень щодо підготовки творчого педагога з високим рівнем професіоналізму, духовності, індивідуального стилю педагогічного мислення, мотивації і здатності до інноваційної діяльності, потреби у творчій самореалізації. Важливим методологічним орієнтиром, який забезпечує цілеспрямованість і результативність цієї діяльності постає акмеологічний підхід як інтегратор сучасних підходів до проектування: гуманістичного, культурологічного, системного, діяльнісного, особистісно орієнтованого та інших підходів. Акмеологічний підхід синтезує у собі дослідницькі стратегії з позицій: 1) системного підходу при вивченні освітніх систем; 2) цілісного підходу до вивчення людини; 3) теорії функціональних систем як результат залучення особистості в інноваційне середовище.

Аналіз основних досліджень і публікацій із зазначеної проблеми. Провідні вершинні характеристики «акме» дослідники (О. Вознюк, В. Гладкова, Л. Рибалко, В. Огнев'юк, Н. Сидорчук, С. Сисоєва, Я. Фруктова та інші) аналізують у вигляді сутності – внутрішнього, загального підґрунтя явищ, що постають основною вершинною ознакою. Виділено властивості, які розкривають сутність визначення акме: вищий ступінь будь-чого; вищий ступінь розвитку; вершина, квітуча сила, досконалість; вершина як зрілість усього; вершина досконалості в людині; вершина, розквіт здібностей людини; вершина як фізична, особистісна і суб'єктивна зрілість людини; вершина в обраній професійній діяльності; вершина як результат діяльності; вершина як реалізація творчих здібностей; вершина досконалості і могутності [1; 3; 4; 5].

Мета дослідження: проаналізувати особливості методології упровадження акмеологічної концепції професійного розвитку майбутнього педагога з орієнтацією на духовно-моральне та інтелектуальне зростання особистості.

Виклад основного матеріалу з обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Акмеологія ґрунтується на загальнометодологічних підходах та принципах, що розроблені комплексом гуманітарних наук, і водночас охоплює конкретні принципи класичної акмеології.

Загальнометодологічні принципи акмеології. На основі аналізу наукової літератури виділено такі загальнометодологічні принципи акмеології: *детермінізм* (соціальна і внутрішня детермінація, перша пов'язана з визнанням вирішальної ролі зовнішнього впливу на особистість, друга в акмеології означає те, що сама особистість прагне використати свої внутрішні ресурси відповідно до соціуму), *розвиток* (акмеологія розглядає зв'язок розвитку особистості в онтогенезі і в діяльності шляхом порівняння кожного з досягнутих ступенів розвитку з ідеалом), *цінності гуманізму* (особистість розвивається як суб'єкт діяльності і здатна самостійно вирішувати життєві суперечності, шляхом

актуалізації її інтелектуальних можливостей, моделювання для особистості відповідних життєвих та професійних ситуацій, в яких вона підноситься на вищий рівень своїх можливостей).

Проаналізуємо особливості виділених принципів. По-перше, принцип детермінізму має подвійну природу внутрішньої і зовнішньої сутності регуляції процесу в розвитку, при вирішальній ролі вивільнення внутрішніх рушійних сил, при цьому зовнішнє акмеологічне сприяння виявляється конструктивним лише при зверненні до особистості як до суб'єкта, при визнанні панівної ролі внутрішніх механізмів. По-друге, принцип розвитку розглядається як рух до вершин, має суб'єктивний характер, здійснюється через вирішення певних суперечностей суб'єктом.

Конкретні акмеологічні принципи. Зауважимо, що акмеологія у процесі дослідження поряд із загальнометодологічними принципами використовує й конкретні акмеологічні принципи: суб'єктності діяльності (особистість розглядається як така, що розвивається, функціонує, використовуючи шляхи, які повною мірою забезпечують найвищу соціальну і професійну ефективність діяльності), життєдіяльності (особистість – суб'єкт життєдіяльності, що дає змогу усвідомити місце і роль, сенс і значення діяльності, праці на життєвому шляху особистості), потенційного й актуального (особистість постає як проєктивна, перспективна система, акцентується на можливості особистості, які вона може реалізувати самостійно або проєктувати у майбутньому); моделювання (модель в акмеології проєктує співвідношення дійсного і майбутнього та спосіб руху до визначеного майбутнього), оптимальності (приведення системи до стану найбільшої ефективності; дає змогу обрати правильну тактику поведінки у колективі), операційно-технологічний (акмеологія є прикладною дисципліною, що ґрунтується на базових категоріях, має ціннісну спрямованість і є сполучною ланкою між початковим і кінцевим станом акмеологічної моделі) зворотного зв'язку (особистість, об'єктивуючись у житті, у професії, спілкуванні, отримує не тільки результати праці, але й сприймає себе у новій якості – втіленій у формах своєї діяльності; це є певним підтвердженням правильності обраного шляху).

Водночас сутність акмеологічного підходу полягає в тому, що інтегрує в собі сучасні наукові підходи, а саме: історико-логічний, цивілізаційний, системно-синергійний, партисипативний, суб'єктний, аксіологічний, професіографічний, компетентнісний, культурологічний, діалоговий та інші.

Акмеологічна концепція професійного розвитку майбутніх учителів. Акмеологічне середовище. На основі теоретичного аналізу психолого-педагогічної літератури та проведеного дослідження з проблеми акмеології представлено й обґрунтовано акмеологічну концепцію професійного розвитку системи професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів, яка вміщує підсистеми професіоналізму діяльності, професіоналізму особистості, нормативності діяльності і поведінки, продуктивної Я-концепції [3]. Реалізація концепції розвитку професіонала дає змогу педагогу досягти акмеологічного рівня, який у міру зростання професіоналізму підвищуватиметься і потребує створення відповідного акмеологічного середовища. Доведено, що акмеологічне середовище навчального закладу – це цілеспрямовано побудований простір, в якому розвивається освітньо-виховний процес та науково-дослідна діяльність, створені необхідні і достатні умови для його учасників щодо самореалізації творчого потенціалу на шляху до вищих досягнень та досконалості.

У контексті розвивальної, ціннісно-гуманістичної парадигми, в центрі акмеологічного середовища постають суб'єкти педагогічного процесу (викладачі-дослідники, творчо орієнтовані студенти, здобувачі освіти, аспіранти, докторанти), заради якого акмеологічне середовище створюється, існує, розвивається, досліджується в інтересах суб'єктів освіти.

Науково-педагогічна діяльність у закладі вищої освіти. У Житомирському державному університеті імені Івана Франка понад 30 років створювалося акмеологічне розвивальне середовище – середовище, в якому заохочувалася активність, ініціатива, самостійність, інноваційний пошук, прагнення до успіху як викладачів, так і студентів. Велику роль у професійній підготовці здобувача освіти відіграє науково-педагогічна діяльність, розвиток викладача ЗВО як дослідника, науковця. Наукова частина діяльності викладача університету є пріоритетною, оскільки дослідницька робота передбачає постійний пошук, знайомство із сучасними досягненнями філософських, психолого-педагогічних наук, орієнтацію в сучасному інформаційному науково-педагогічному просторі в умовах освітніх трансформацій. Такий підхід допомагає викладачу по-новому вибудовувати свою навчальну роботу, лекції, семінарсько-практичні заняття, залучати студентів до своєї творчої лабораторії, до

науково-дослідної діяльності, розвивати у них педагогічне мислення, креативні здібності, самостійність, відповідальність. Водночас наголошуємо, що акмеологічне середовище – це середовище прагнення до успіху, до творчості, до високих результатів діяльності, до досягнень кожного суб'єкта, коли престижно якісно вчитися і працювати, дотримуючись морально-правових норм взаємодії.

Значну роль у створенні акмеологічного середовища виконує Житомирська наукова школа «Професійно-педагогічна підготовка майбутніх учителів», яка функціонує в університеті 35 років та охоплює 8 науково-дослідних центрів та лабораторій [1]. При цьому великого значення набуває завдання переорієнтації поглядів викладачів/учителів на гуманістичні ідеали та цінності, адекватні характеру інноваційної діяльності, яка базується на потребах, можливостях і психологічних особливостях особистості.

Акмеологічні моделі. У процесі дослідження було розроблено акмеологічні моделі (праксеологічну, культурологічну, аксіологічну, комунікативну, рефлексивну) сучасного педагога [2].

Значущими у методологічному контексті створення акмесередовища ЗВО є головні акмеологічні закони успішного розвитку людини. У цьому напрямі важливою є розробка ідеалізованих моделей високопродуктивної професійної діяльності фахівця [2]. Проаналізуємо їх сутнісні особливості.

Праксеологічна акмеомодель спрямована на опанування майбутніми педагогами на основі вивчення передового педагогічного досвіду, науково-педагогічної літератури сукупністю методів, засобів, стратегій, які забезпечують перехід від цілепокладання – постановки проблеми, мети діяльності до цілестійснення конкретних дій та цілествердження – досягнення плідного результату (отримання нових знань у сфері теорії, методології, методики та технології професійно-педагогічної освіти, педевтології) [5]. Для прикладу наведемо *структуру праксеологічної моделі*: цілепокладання → цілестійснення → цілествердження (результат).

Культурологічна акмеомодель розкриває інтелектуальний, професійно-моральний потенціал особистості викладача. Окреслена акмеомодель може вмещувати такі основні блоки: спеціальні здібності і властивості педагогічної особистості: ділові; рефлексивні; комунікативні; емпатійні, громадянські та моральні якості. Професійно-етична поведінка педагога постає як особливий спосіб життя особистості, її спрямованість та прагнення до постійного вдосконалювання, педагогічна майстерність (професійна компетентність, досвід у навчанні й вихованні, наукова кваліфікація); педагогічна технологія; педагогічна творчість; педагогічний стиль педагогічний такт, інтерес до пізнання внутрішнього світу людини). Отже, вищим ступенем педагогічної культури, її виявом у реальному житті є педагогічна майстерність, професіоналізм, що синтезують розвинене психолого-педагогічне мислення, професійно-педагогічні знання, навички, уміння та емоційно-вольові засоби виразності, які дають змогу успішно вирішувати різноманітні навчально-виховні та дослідницькі завдання.

Аксіологічна акмеомодель У контексті особистісно орієнтованого підходу, за умови сформованого ціннісного ставлення педагога до педагогічної інноваційної діяльності, відбувається перехід від особистісної зацікавленості у розв'язанні поставлених проблем до розвитку його творчих здібностей, креативності, високого рівня методологічної культури. Ціннісне ставлення педагога-майстра до наукового пізнання формується на основі залучення його до загальнолюдських цінностей і цінностей особистісної та професійної самореалізації, самоактуалізації, готовності до подальшого акмеозростання, розвитку моральних якостей особистості, культурних цінностей та норм. Водночас розвиваються креативні якості педагога як дослідника: цілеспрямованість, наполегливість, активність, працелюбність, упевненість, відповідальність, винахідливість. Креативний педагог характеризується такими творчими здібностями як дивергентність мислення, гнучкість у мисленні й діях, швидкість мислення, здатність висловлювати оригінальні ідеї, здатність до інноваційного пошуку.

Комунікативна акмеомодель передбачає домінування партнерських стосунків між суб'єктами освіти. Педагоги-майстри будують свої відношення з учнями/студентами на основі педагогіки партнерства. З повагою ставляться до своїх вихованців, вірять у їх можливості. Намагаються створити умови для розкриття внутрішнього потенціалу кожної особистості. Окреслена модель передбачає розвиток комунікативних умінь, що передбачає створення сприятливих умов в освітньому процесі, індивідуальний розвиток особистості та учнівського/студентського колективу; уміння обирати оптимальний стиль спілкування з різними категоріями учнівської/студентської молоді; уміння

встановлювати доброзичливі стосунки з колегами, учнями/студентами, батьками, громадськістю; уміння здійснювати морально-психологічне забезпечення освітньо-виховного процесу.

Рефлексивна акме модель акцентує на самопізнанні, самоаналізі, осмисленні перебігу подій, умов власної професійної діяльності. Кожен крок, кожна дію педагога-майстри аналізують і визначають подальші дії щодо підвищення рівня своєї майстерності. Рефлексивна культура є системотвірним чинником усієї професійної культури в цілому. Професійна рефлексія передбачає створення рефлексивного портфоліо, що розкриває динаміку особистісного розвитку педагога і студента й допомагає відстежити як кількісну, так і якісну результативність його діяльності. Для здобувача освіти портфоліо може включати всі його контрольні і творчі роботи – твори, виклади, есе, вироби, залікові роботи, відео, все, що було зроблено протягом визначеного терміну.

Окреслені моделі було втілено у процес професійно-педагогічної підготовки здобувачів вищої освіти Житомирського державного університету імені Івана Франка. В університеті успішно продовжувалась складна і досить об'ємна робота з підготовки фахівців в умовах ступеневої освіти [1].

Ми досліджували показники здобувачів освіти (90 осіб) щодо розвитку їх продуктивності відповідно до показників виділених акмемоделей у межах курсу «Методологія педагогічних досліджень та академічна доброчесність в освітній галузі» (рис. 1).

Продуктивні здобувачі освіти. Виявлено у контексті опанування праксеологічної моделі, що продуктивні здобувачі освіти постійно вивчають науково-педагогічну літературу, передовий педагогічний досвід, інноваційні методи та засоби освіти, які застосовують у період педагогічних практик (0,94). Уміло ставлять цілі і досягають запланованих ефективних результатів.

У процесі набуття властивостями культурологічної моделі студенти постійно розвивають педагогічні здібності та моральні властивості особистості, зокрема, громадянські, моральні та емпатійні якості. Вони прагнуть до постійного самовдосконалення, опанувати основами педагогічною культурою, педагогічним тактом (0,92). У них сформована професійно-етична поведінка як особливий спосіб життя особистості, її спрямованість та прагнення до постійного вдосконалення, до оволодіння основами педагогічної майстерності, професіоналізму.

Під час навчання спостерігаємо оволодіння показниками аксіологічної акмемоделі, що відображено у ціннісному ставленні до педагогічної майстерності, професіоналізму до загальнолюдських цінностей і цінностей особистісної та професійної самореалізації, самоактуалізації, готовності до подальшого акмезростання, розвитку моральних якостей особистості (0,91). Здобувачі освіти прагнуть розвивати креативні якості: цілеспрямованість, наполегливість, активність, працелюбність, упевненість, відповідальність, винахідливість, здатність до інноваційного пошуку.

В ході оволодіння здобувачами освіти ознаками комунікативної акмемоделі розвиваються партнерські стосунки з учнями, педагогами, викладачами, удосконалювати комунікативні вміння, уміло встановлювати контакти з різними категоріями дітей та дорослих, створювати доброзичливе розвивальне середовище (0,93).

Продуктивно працюючи, здобувачі освіти у контексті розвитку показників рефлексивної моделі багато уваги приділяють самоаналізу особистісної та професійної діяльності, передбачають перспективи подальшого самовдосконалення, самоосвіти впродовж життя (0,90). Уміло створюють творче портфоліо, в якому відображено результативні характеристики особистісного та професійного самовдосконалення.

Малопродуктивні здобувачі освіти. Дослідження розвитку відповідних властивостей праксеологічної моделі свідчить, що студенти недостатньо ознайомлені з науково-методичною літературою, не цікавляться новаторським педагогічним досвідом, інноваційними технологіями (0,76). Не ставлять перед собою перспективні цілі, процес навчання відбувається стихійно. Отримані результати мають посередній характер.

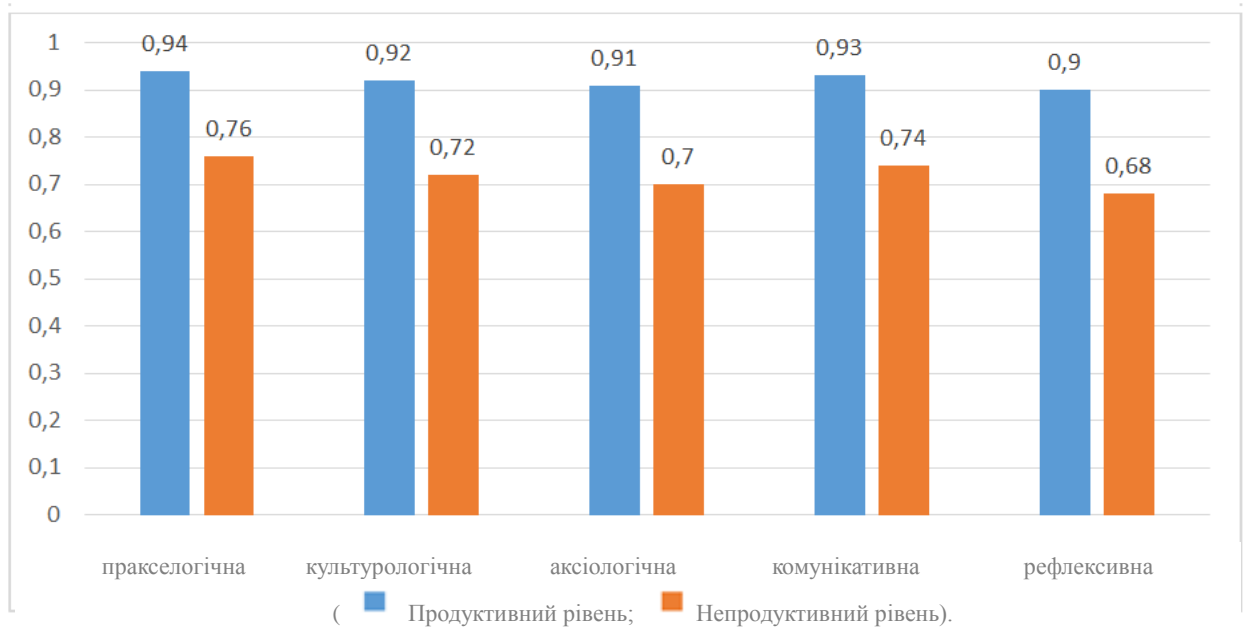

Рис. 1. Порівняльна характеристика рівнів сформованості у студентів щодо показників досліджуваних акмемоделей

Джерело: авторська розробка

Аналіз розвитку у студентів ознак культурологічної акмемоделі підтверджує, що студенти частіше обирають педагогічну професію без покликання, під впливом непередбачених чинників, у них не виражені педагогічні здібності і вони не відчувають педагогічного покликання. Навчаються посередньо, орієнтуючись на традиційні методи та засоби, без особливих вольових зусиль (0,72). Не займаються науковими дослідженнями. Їх не приваблюють творчі завдання.

У напрямку сформованості показників аксіологічної акмемоделі у здобувачів освіти не сформоване ціннісне ставлення до педагогічної професії, до педагогічної інноваційної діяльності (0,70). Вони не замислюються над шляхами самореалізації, самоосвіти, засобами акмеозростання. Недостатньою мірою сформовано такі моральні якості як цілеспрямованість, наполегливість, активність, працелюбність, упевненість, відповідальність, винахідливість.

У малопродуктивних здобувачів освіти недостатньою мірою сформовані комунікативні вміння відповідно до показників комунікативної акмемоделі, у них немає потреби у спілкуванні з різними категоріями учнів (0,74). Вони не цікавляться внутрішнім світом своїх вихованців. Не прагнуть встановлювати міжособистісні контакти. У групі не проявляють ініціативу щодо встановлення партнерських стосунків.

У студентів недостатньо розвинені ознаки рефлексивної акмемоделі, вони не замислюються над проблемами самопізнання, самоаналізу, перебігу подій, створенням ефективних педагогічних умов власної професійної діяльності (0,68). Самоаналіз їх діяльності має поверховий характер. Рефлексивна культура потребує подальшого розвитку. Такий підхід позначається і на формуванні професійної культури в цілому. Створене рефлексивне портфоліо не розкриває динаміку особистісного розвитку студента, важко відстежити як кількісну, так і якісну результативність його діяльності.

Висновки з дослідження і перспективи подальших розвідок у визначеному напрямі.

Відтак, у дослідженні було простежено ціннісні аспекти акмеологічного підходу до проблеми формування особистості залежно від рівня продуктивності здобувачів освіти, розглянуто їх акмеологічну позицію, що позначається на сприйнятті й засвоєнні моральних цінностей як системи. Обґрунтовано акмеологічний підхід до проблеми самовдосконалення особистості. Виявлено інтегративний характер аксіологічного й акмеологічного підходів до проблеми самореалізації особистості, який і полягає в тому, що цінності є внутрішніми рушійними силами саморозвитку

особистості, руху до акме-вершини. На основі акмеологічного та аксіологічного підходів до особистості формується сучасна концепція освіти й виховання, закладається розуміння природи людини як цілісної структури, яка постійно еволюціонує.

Таким чином, реалізація акмеологічного підходу засвідчує його ефективність і необхідність щодо підвищення рівня професійної підготовки майбутніх учителів з орієнтацією на духовно-моральне і інтелектуальне зростання та найвищі освітні стандарти.

Перспективні напрями акмеології професійної освіти пов'язані з методологією моделювання вищих рівнів продуктивності колективної, групової й індивідуальної діяльності. Такі напрями передбачають: дослідження залежності між рівнями продуктивності творчої діяльності і чинниками, що їх забезпечують; вивчення структури творчого акмепотенціалу та суб'єктивних чинників; самоорганізацію, самоосвіту і самоконтроль у саморуку до вершин професійної майстерності [6–8]; створення авторських систем професійної діяльності, обґрунтування суб'єктивних критеріїв якості і самокорекції; розробку акмецільових стратегій самореалізації особистості впродовж життя, подальше оволодіння інноваційними продуктивними стратегіями розвитку акмепотенціалу майбутніх учителів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Акмедосягнення науковців Житомирської науково-педагогічної школи / за ред. О. А. Дубасенюк. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2016. 404 с.
2. Дубасенюк О. А. Акме-моделі педагогів-майстрів як еталони для досягнення майбутніми вчителями професійної компетентності. *Особистісно-професійний розвиток майбутнього вчителя: Матеріали V Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції* (м. Вінниця, 29-30 листопада 2021 р.). 2021. С. 12–18.
3. Дубасенюк О. А., Антонова О. Є. Становлення «Я»-концепції майбутнього вчителя початкової школи у контексті міжособистісної взаємодії. *Нові технології навчання*. 2003, Вип. 97. С. 58–64.
4. Пальчевський С. С. Акмеологія: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Київ: Кондор, 2008. 398 с.
5. Сучасні акмеологічні дослідження: теоретико-методологічні та прикладні аспекти / Редкол. В.О. Огнев'юк, С.О. Сисоєва, Я.С. Фруктова. Київ: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2016. С. 289–340.
6. Kalaur S., Soroka O. Theoretical and methodological principles of the formation of professional culture and professional image among educators by means of the acmeological approach in war conditions. *Social Work and Education*. 2023. Vol. 10, No. 1. P. 99–110. URL: <https://doi.org/10.25128/2520-6230.23.1.9>
7. Mamurov Bakhodir. Scientific basis of the acmeological approach to the process of training and education. *Periodyk Naukowy Akademii Polonijnej*, 2019. № 33. P. 125–128. URL: <https://doi.org/10.23856/3313>
8. Ocheretna O., Goncharenko M. The phenomenon of “acmeological culture” and application of acmeological approach IN Professional training. *International Academy Journal Web of Scholar*. 2020. № 4(46). P. 43–47. URL: https://doi.org/10.31435/rsglobal_wos/30042020/7046.

REFERENCES

1. Akmedosiahnennia naukovtsiv Zhytomyrskoi naukovo-pedahohichnoi shkoly/ za red. O. A. Dubaseniuk. Zhytomyr : Vyd-vo ZhDU im. I. Franka, 2016. 404 s. [in Ukrainian].
2. Dubaseniuk O. A. Akme-modeli pedahohiv-maistriv yak etalony dlia dosiahnennia maibutnimy vchyteliamy profesiinoy kompetentnosti. *Osobystisno-profesiinyi rozvytok maibutnoho vchytelia: Materialy V Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi Internet-konferentsii* (m. Vinnytsia, 29-30 lystopada 2021 r.). 2021. S. 12–18. [in Ukrainian].
4. Dubaseniuk O. A., Antonova O. Ye., Stanovlennia «Ja»-kontseptsii maibutnoho vchytelia pochatkovoivoi shkoly u konteksti mizhosobystisnoi vzaiemodii. *Novi tekhnolohii navchannia*. 2003. Vyp. 97. S. 58–64. [in Ukrainian].

5. Palchevskiy S. S. Akmeolohiia: navchalnyi posibnyk dlia studentiv vyshchych navchalnykh zakladiv. Kyiv: Kondor, 2008. 398 s. [in Ukrainian].
6. Suchasni akmeolohichni doslidzhennia: teoretyko-metodolohichni ta prykladni aspekty / Redkol. V.O. Ohneviuk, S.O. Sysoieva, Ya.S. Fruktova. K.: Kyiv. un-t im. B. Hrynchenka, 2016. S. 289–340. [in Ukrainian].
7. Kalaur S., Soroka O. Theoretical and methodological principles of the formation of professional culture and professional image among educators by means of the acmeological approach in war conditions. *Social Work and Education*. 2023. Vol. 10, No. 1. P. 99–110. URL: <https://doi.org/10.25128/2520-6230.23.1.9> [in English].
8. Mamurov Bakhodir. Scientific basis of the acmeological approach to the process of training and education. *Periodyk Naukowy Akademii Polonijnej*, 2019. № 33. 2. P. 125–128. URL: <https://doi.org/10.23856/3313> [in English].
9. Ocheretna O., Goncharenko M. The phenomenon of “acmeological culture” and application of acmeological approach IN Professional training. *International Academy Journal Web of Scholar*. 2020. № 4(46). P. 43-47. URL: https://doi.org/10.31435/rsglobal_wos/30042020/7046 [in English].

Матеріал надійшов до редакції 03.06.2024